

LAWQ
CLASSICS

ORGANWORKS
BY EGIL HOVLAND

ELEMENTA PRO ORGANO

ANDERS EIDSTEN DAHL
ORGAN

PIONEREN

I sine orgelverker tok Egil Hovland pulsen på sin samtid samtidig som han banet nye veier. Slik gjør han det også i sin rike produksjon av orkesterverker, kormusikk og kammermusikk. Utvalget på denne platen avspeiler en heftig utvikling, fra den nyklassiske begeistring for barokken, radikal modernisme og så til det Hovland selv kalte helomvending. I 1974 fortalte han universitetsstudenter: «Mot 70-årene slo jeg helt bakut igjen og gikk over til den romantiske eller nyvennlige stilen».

KORALPARTITA NR. 1. SEKS VARIASJONER

OVER *GJØR DØREN HØY, GJØR PORTEN VID,*
OPUS 7 (1947)

Egil Hovland tok organisteksamen i 1948, og da hadde han allerede komponert sin første partita sterkt påvirket av sin lærer Per Steenberg (1870-1947).

I sin komposisjonsundervisning, *vokal-polyfoni*, hadde Steenberg asketiske idealer med renessansens polyfoni og Palestrina som viktigste eksponent. Denne rensede, avklarede stil ble et ideal for mange unge som Hovland, Conrad Baden og Knut Nystedt.

Steenberg etterlot seg manuskriptet til en alternativ koralbok der han hadde utelatt nærmere ett hundre melodier fordi de var *overflødige, mindre verdifulle eller endog undermåls i kirkelig eller musikalsk sammenheng*. Den ble utgitt av hans elever i 1949.

Variasjonene over *Gjør døren høy* er preget av Steenbergs konservative stil der koralen behandles etter alle renessansens og barokkens polyfone regler. Verket ble så anerkjent at det ble fremført i København høsten 1947 ved De Nordiske Musikkstudenters festuke.

ELEMENTA PRO ORGANO, OPUS 52
(1965, REVIDERT 1966)

1. Introitus
2. Improvisasjon
3. Ostinato
4. Passacaglia
5. Completorium

Hovland gikk en lang vei fra de nybarokke *Gjør døren høy*-variasjonene til dette radikalt modernistiske orgelverket. Det ble uroppført av komponisten, og han trengte to medhjelpere, registranter, under fremførelsen. Den fant sted under Nordiske Kirkemusikkdager 22. juni 1965 i Trefoldighetskirken med hjelp av Kjell Mørk Karlsen og sønnen Per Egil.

1960-tallets kirkemusikk lot seg inspirere av europeisk modernisme, særlig den kirkemusikken som var tenkt for konsertfremførelser. Arnold Schönbergs tolvtonestil med sin klanglige frihet trengte gjennom kirkedøren. Det gjorde også den nyekspresjonismen som Krzysztof Penderecki hadde vært en pioner for. I *Festskrift til Egil Hovland på 50-årsdagen* (1974) peker Harald Herresthal også på den svenske organisten og komponisten Bengt Hambraeus som en inspirasjonskilde for Hovland.

Poeten Øyvind Rimbereid har med rette satt verket inn i en universell, futuristisk sammenheng. Arnold Schönbergs brudd med toneartene var for å skape sannhet. Musikk overbringer et profetisk budskap som åpenbarer en høyere livsform som menneskeheten utvikler seg frem mot, sier Schönberg.

Elementa, eller *elementene*, som Hovland kalte verket, er basert på et tema bestående av a, ass, g, f, gess, b, h, dess, c, e, ess og d, altså et 12-tonetema der alle skalens toner er benyttet én gang. Allerede året før, 1964, hadde Hovland brukt 12-toneteknikken svært konsekvent i verket *Varianti* for to klaverer.

Metoden går ut på at temaet kan transponeres opp og ned, slik i omvendning, baklengs (krepss), og i omvendning av baklengs (krepssomvending). Med alle transponeringsmulighetene gir dette 48 varianter av temaet, og disse utgjør den melodiske utvikling gjennom hele satsen. Så kommer den kunstneriske fantasi i valg av rytme og fordeling av klanger. Men det faste sammenbindende melodiske elementet er 12-tonetemaet i sine varianter,

F. eks. begynner første sats i *Elementa* med temaet, rekken, transponert opp en kvint.

I første sats brukes modernistiske effekter som løse orgelpiper (i hele verket er det 8 i alt) som registrantene blåser på som fløyter og som kan gi glissandotoner. I tredje sats festes 8 toner med fyrstikker slik at de klinger som en akkord gjennom mes-teparten av satsen.

I siste sats, *Aftenbønn*, forsterkes det gudstjenestepreget som ble innledet av *Introitus* som første sats. Den gregorianske hymnen *Christe, qui es lux et dies* flettes inn.

Fjerde sats ble senere brukt også i *Missa Vigilate*.

Den norsk-amerikanske musikkforskeren Lars Gjerde peker på (*The Forbidden Organ Concert, Doctoral Essay* 2013) at Hovlands glissando er inspirert av Ligeti og hans orgelverk *Volumina* med de såkalte *Bewegungsfarben*, farger som beveger seg flytende. Ligeti hadde tidligere eksperimentert med slike flytende klanger i sine orkesterverker.

I likhet med Ligeti bruker Hovland noen steder telling av sekunder som en tidsenhet i fremførelsen i stedet for tradisjonell notasjon («Rytmask» improvisasjon i minst 30").

Andre likheter er cluster og liggende akkorder frembrakt med hjelpemidler.

Uroppførelsen fikk et etterspill. Foreningen Ny Musikk ville fremføre verket på nytt, men Trefoldighetskirken menighet-sråd sa nei til utleie. Det skyldtes ikke først og fremst *Elementa*, men en tidligere Ny Musikk-konsert med bl.a. *Improvisation ajoutée* av Mauricio Kagel. Dette ble beskrevet av Vårt Lands anmelder Conrad Baden (8/12 1964) som *at sinnsykeasylene hadde sluppet til sitt voldsomme belegg. Man hylte nemlig ganske vederstyggelig – unektelig en noe uvant beskjeftigelse for organister*.

Dagbladets Finn Mortensen derimot mente at Kagel skrev *et stortartet fantasifullt stykke musikk, hvor orglet utforskes med stor musikalsk og intellektuell skarpinsidighet*.

Men Hovland ble syndebygg, og den neste fremførelsen av *Elementa* måtte vente i to år. Til avisen Vårt Land sa han: *I dag er det nesten like vanskelig å få oppført et moderne kirkemusikkverk i en norsk kirke som å skape fred på jord*.

ORGELKORALER HEFTE 4 (1970)

1. Nu rinner solen opp opp (1961)
2. Når mitt øye trett av møye (1968)
3. Toccata II over *Kjærlighet er lysets kilde* (1969)
(tilegnet Randi og Per Egil Hovland)
4. Slukt er dagens lyse flammer (1954)

1949-94 var Hovland organist og korleder i Glemmen kirke i Fredrikstad. I forhold til 1960-tallets eksperimentelle messer er graden av modernisme betydelig mindre i orgelmusikken for den tradisjo-nelle høymessen. Han utga i alt 6 hefter med orgelkoraler, og her griper han ofte tilbake til kirkemusikkens polyfone tradisjon.

I de to første spøker Johann Sebastian Bach i bakgrunnen. I toccataen til et bryllup er vi nærmest i Paris, mens den siste har en friere, mer moderne klanglig bakgrunn for koralmelodien. Denne er også en del av *Suite for orgel* opus 21.

FIRE INTERLUDIUM TIL MISSA VIGILATE, OPUS 67 (1969-70)

1. De Profundis
2. Cogitationes Pacis
3. Kyrie eleison
4. Domine, Aperi Nobis

Interludiene er komponert etter at selve *Missa Vigilate* ble uroppført ved en eksperimentguds-tjeneste i Torshov kirke 4. oktober 1967. I 1965 ble det nedsatt en komité, Liturgikommisjonen, som skulle foreta *en samlet revisjon av vår kirkes liturgiske ordninger*. Arbeidet ledet til ny høymesseliturgi i 1977, og Egil Hovland og Knut Nystedt var de ivrigste bidragsyterne underveis. I tiden 1967-73 komponerte Hovland en ny messe hvert år. Særlig fikk Hovlands *Missa verbi* (1973) og *Allehelgensmesse* (1970) stor betydning.

Missa Vigilate, Våkegudstjeneste, brukte ganske kontroversielt dansere i trikot i gudstjenesten for å vise fortvilelsen i Bibelens fortelling om de som kom til himmelrikets stengte dører. Teksten var fra Matteus 25. kapittel om de fem uforstandige og fem kloke brudepiker.

Denne bruken av dans og radikal samtidsmusikk i kirken ble på et møte i Vestlandske Indremisjon vurdert som ett av tidens tegn på at det gikk raskt mot dommedag ...

De fire interludiene ble brukt til senere fremførelse som nattverdusikk. Interludiene er en oppsummering av messen, og titlene betyr *Fra dypet, Fredstanker, Miskunne deg, Herre, og Herre, lukk opp for oss*.

KORTERE KOMPOSISJONER FOR ORGEL, OPUS 135 (1989)

1. Preludium (1960)
2. Hosanna (1978/1993)
3. Lux aeterna (1989)
4. Interludium fra kirkeoperaen *Brunnen* (1972)

De fire selvstendige stykkene har ulik bakgrunn. Det fanfarepreget *Preludium* er holdt i en neoklassisk overgangsstil, mellom nybarokk og modernisme, med noen friske dissonanser.

Hosanna er beslektet med Hovlands adventssang *Hosianna, Davids sønn!* Denne sangen er blitt en viktig del av norsk adventstradisjon.

Lux aeterna er en bestilling fra Sverige, fra Kjell Bengtsson og Gehrmans musikkforlag, til en samling med orgelmusikk til gravferd med samme tittel (1991). Det klinger nesten uvirkelig preget av fransk og tysk romantikk til å være skrevet av *Elementa*-komponisten.

Brunnen ble skrevet for Stockholms Kyrkoopera, som hadde Skeppsholmskyrkan som sitt sentrum. Teksten til Bengt Wall skildrer kampen om brønnens livgivende vann og utspilles på

Jesu tid. Pga. sykdom i Sverige kom urfremførelsen først etter ti år i Trefoldighetskirken i Oslo i et samarbeid mellom Norges musikkhøgskole og Statens balletthøgskole.

I operaen bruker Hovland sekstallets 12-tonestil sammen med syttallets nyvennlige stil, som blir hans varemerke senere. Interludiet er mellomaktsmusikk mellom de to aktene og i den nye stilen med sitt sekvenserende tonale preg, beslektet med *Interludium, «Den vakreste rosen»* (1970).

KORALPARTITA NR. 8 OVER GUDS KYRKJEFOLK, SYNG (MARGIT HJUKSE, FOLKETONE FRA SAUHERAD), OPUS 159 (1998)

Verket ble bestilt av Henrik Ødegaard, organist i Sauherad, til en orgelinnvielse der, og telemarkingen Kåre Nordstoga spilte. Temavalget var naturlig ettersom melodien opprinnelig er folketonen *Margit Hjukse*, nedtegnet i 1851 av L. M. Lindeman.

Grundtvig-teksten *Guds menighet, syng for vår skaper* passer til versmålet og er tatt inn i den norske salmeboken sammen med Bernt Støylens nynorske versjon *Guds kyrkjefolk, syng for vår skaper med von!*

Variasjonene er i homofon, frisk tonal fabulering. Borte er fortidens barokke, polyfone stil, som i den første koralpartitaen over *Gjør døren høy*. Den siste av de 7 satsene er en toccata i stil med toccataen fra Orgelkoraler 4 (også beslektet med den ofte fremførte *Toccata over «Nu la oss takke Gud»* fra 1973): cantus firmus i kraftfull pedal under virvlende manualfigurasjoner.

En koralpartita innleder og avslutter denne innspillingen, og de to viser spennvidden i uttrykket til denne pioneren i norsk orgelmusikk.

– Torkil Baden

ARVEN FRA EGIL

TRE TREKK TIL TYDELIGGJØRING AV
EGIL HOVLANDS MUSIKALSK PROFIL

Egil Hovlands liv og virksomhet kan leses som en lang reise gjennom svært skiftende musikalske landskap. Han ble født inn i en musikalsk familie som var knyttet til virksomheten på *Seiersten bedehus*. Vekkelsens åndelige sanger var altså det første Hovland fikk med seg av musikalske impulser. Derfra gikk veien videre til kirkemusikalsk utdannelse. Da han hadde fullført det vårt land i så måte kunne by på, og det med fremragende karakterer, fortsatte reisen til komposisjonsstudier i Norge, Danmark, Italia og USA.

Hovland har skrevet store verk – symfonier, konserter, operaer, korverk, orgelmusikk og mye mer – og han har skrevet betydelige verk i miniformat, som koraler og bibelske salmer. I deler av sitt kompositoriske virke var Hovland en som stadig søkte nye veier og brøt nytt land. Når man leter etter noe som på 1900-tallets premisser kan kalles «modernistisk» i vår nasjonale musikk, så havner man blant andre hos Hovland. Ofte var det heftige debatter om hans eksperimentelle verk.

Alt dette gjorde at han fremstod som en av de førende komponister i vårt musikkliv. I nettutgaven av *Store Norske Leksikon* oppsummeres hans innsats slik: «Egil Hovland var en av de betydeligste, mest allsidige, mest produktive og hyppigst fremførte norske komponister i nyere tid.» Det kan tilføyes at han er en av dem som har aller flest verk registrert i TONO, og han er den som har flest melodier i *Norsk salmebok 2013*.

På et visst tidspunkt følte han at de eksperimentelle veiene var gått til ende. Fra begynnelsen av 1970-årene er hans virke preget av en sterk vilje til kommunikasjon med publikum, eller i kirkelig sammenheng: med *deltakerne* i musikken. Både det særpreget i melodikk og harmonisering Hovland utvikler i denne perioden, og ting han selv har sagt, kan sette en på tanken at han vendte tilbake til utgangspunktet. Men sammenlignet med reisons begynnelsen kommer han tilbake med et veldig fond av erfaring og en unik vilje og evne til *foredling*.

Egil Hovland var gjennom hele sitt yrkesaktive liv praktisk utøvende kirkemusiker. Han forble hele tiden i Glemmen kirke. Til sammen ble det 45 år (1949-94). Det gav musikklivet og særlig korvirksomheten i Glemmen et veldig ry i hele landet. Og denne nærkontakten med musikklivet slik det utfolder seg i menighetens midte, har nok også gitt en viktig vekselvirkning med denne delen av Hovlands kompositoriske virke og satt sitt tydelige preg på det han skapte.

Men særtrekket i Hovlands profil fremtrer først når vi legger til den andre iakttagelsen, nemlig at denne ruvende skikkelsen i norsk musikkliv brukte veldig mye av sin tid og sin skaperkraft på arbeidet med å *tilrettelegge* kirkens gudstjenestemusikk i alle sine former. Velvillig og raust stilte han sin store arbeidsinnsats til rådighet for ulike kirkelige organer gjennom to lange tiår. I 1975 ble han musikalsk konsulent i *Liturgikommisjonen* og medlem av *Salmebokkomiteen*. Han var leder av arbeidet med *Norsk Koralbok* og *Norsk Kantoribok*.

Alt dette medførte aktiv deltakelse på utallige møter gjennom 20 år. Han var alltid på plass i tide, blid og fokusert. Han var innstilt på at dette var et arbeid av største betydning. Derfor måtte det gjøres, og derfor måtte møter avholdes. Det er karakteristisk for Hovland at det eneste som kunne få ham til å si nei til en møteavtale, var at det ville falle sammen med øvelse for barnekorarbeidet i Glemmen.

I ettertid kan man slå fast at innsatsen i kommisjon og komiteer var noe Hovland bevisst valgte å investere tid og krefter i. Hans store innsats til fornyelse av det kirkemusikalske repertoaret var preget av kvalitet, brukervennlighet og velklang. Det gir grunn til stor takknemlighet.

Og det tredje? Det er *notetegningen*. Så tydelig og prydlig at man har kunnet trykke den direkte. Derfor er den kjent og innforlivet av alle norske kirkemusikere. Gjennom flittig og nøyaktig arbeid i tidlige morgentimer har han skrevet seg inn i syn og sinn hos en storgenerasjon av musikere i alle aldre. Gjør deres gjerning, dere som kan – la tegnene lyde!

– Åge Haavik

Egil Hovland

THE PIONEER

In his organ works, Egil Hovland took the pulse of his age as he broke new ground. This can also be said of his orchestral, choral, and chamber music, which he composed in abundance. The selections on this album reflect his intense development from a neoclassical enthusiasm for Baroque to radical modernism, and then to what Hovland himself called an about-turn. He told university students in 1974: "Towards the 1970s I reverted to a Romantic or neo-friendly style."

CHORALE PARTITA NO. 1. SIX VARIATIONS ON *GJØR DØREN HØY, GJØR PORTEN VID* OPUS 7 (1947)

When Egil Hovland completed his organ studies in 1948, he had already composed his first partita, a piece clearly influenced by his teacher, Per Steenberg (1870-1947).

In his composition course, *vocal polyphony*, Steenberg had ascetic ideals represented most importantly by Palestrina and Renaissance polyphony. This purified, refined style became an ideal for many young composers such as Hovland, Conrad Baden, and Knut Nystedt.

Steenberg left behind the manuscript of an alternative hymnal in which he had omitted close to one hundred hymns because they were *superfluous, less effective, and even inadequate in a religious or musical context*. It was published by his students in 1949.

The variations on *Gjør døren høy* bear the influence of Steenberg's conservative style, whereby the composition of a chorale must follow all the rules of Renaissance and Baroque polyphony. The work received such a positive reception that it was performed in Copenhagen in 1947 at the Festival Week of Nordic Music Students.

ELEMENTA PRO ORGANO, OPUS 12 (1965, REVISED 1966)

1. Introitus
2. Improvisasjon
3. Ostinato
4. Passacaglia
5. Completorium

Hovland covered a lot of ground from the neo-Baroque variations of *Gjør døren høy* to this radically modernist organ work. It was performed for the first time by the composer, assisted by two registrants, Kjell Mørk Karlsen and Hovland's son, Per Egil. The venue was a concert of the Nordic Church Music Days held at Trinity Church in Oslo on 22 June 1965. Church music of the 1960s, and in particular that music conceived for concert performance, was inspired by European modernism. Arnold Schönberg's twelve-tone style with its tonal freedom breached the church door, as did the neo-expressionism pioneered by Krzysztof Penderecki. Harald Herresthal, in his *Festskrift til Egil Hovland på 50-årsdagen* (Collection of essays to commemorate Egil Hovland's 50th birthday, 1974), also calls

attention to the Swedish organist and composer Bengt Hambræus as a source of inspiration for Hovland.

The poet Øyvind Rimbereid has justifiably placed the work in a universal, futuristic context. Arnold Schönberg broke with the tonal system in search of the truth. In his words, music conveys a prophetic message revealing a higher form of life towards which mankind evolves.

Elementa, or *The Elements*, as Hovland called the work, is based on a theme consisting of A, A flat, G, F, G flat, B flat, B, D flat, C, E, E flat, and D, or, in other words, a twelve-tone theme in which all the notes of the scale are used once. A year earlier, in 1964, Hovland had applied twelve-tone technique with consistency in his work *Varianti* for two pianos.

The essence of the method is that the theme can be transposed upward or downward, played as an inversion, backwards (retrograde), and inverse in reverse order (as a retrograde inversion). Using all transposition possibilities results in 48 variations of the theme, and these constitute the melodic development throughout the entire movement. To this is added artistic imagination in choice of rhythm and the distribution of sounds. But the fixed, unifying melodic elements are the twelve-tone theme in its variant forms.

For example, the first movement of *Elementa* begins with the theme, the row, transposed up a fifth.

Modernist effects are used in this movement, such as the registrants blowing on organ pipes (eight in the entire work) as on flutes to produce glissando effects. In the third movement, matchsticks are used to hold down eight keys sounding as a chord through most of the movement.

In the last movement, *Evening Prayer*, the sense of worship introduced in the first movement, *Introitus*, is intensified with the insertion of the Gregorian hymn *Christe, qui es lux et dies*.

The fourth movement was also used later in *Missa Vigilate*.

In his doctoral essay, *The Forbidden Organ Concert* (2013), Norwegian-American music scholar Lars Gjerde points out that Hovland's glissando effects were inspired by György Ligeti and his organ work, *Volumina*, with its so-called *Bewegungsfarben*, gradually flowing sound colours. Earlier, Ligeti had experimented with flowing sounds of this kind in his orchestral works.

In some cases, Hovland, like Ligeti, uses the counting of seconds as a unit of time when performing, instead of traditional notation (*Rhythmic improvisation for at least 30"*).

Other similarities are clusters and long, sustained chords produced by special means.

There was a follow-up to the first performance. Ny Musikk, the Norwegian branch of the International Society for Contemporary Music, wished to arrange another performance, but the Trinity Church parish council refused to rent its premises. This was due primarily not to *Elementa*, but rather to an earlier Ny Musikk concert that had included Mauricio Kagel's *Improvisation ajoutée*. In a review dated 8 December 1964, Conrad Baden, music critic for the newspaper *Vårt Land*, described it as *the insane asylums giving a chance to their most violent inmates. The screaming was rather dreadful — undeniably an unusual pursuit for organists*.

The newspaper *Dagbladet's* Finn Mortensen, on the other hand, thought that Kagel had written a *magnificent and imaginative*

piece of music, in which the organ is explored with great musical and intellectual acuity.

But Hovland was the scapegoat, and the next performance of *Elementa* had to wait for two years. He was quoted in *Vårt Land*, a Christian newspaper, as saying: *Getting a modern sacred work performed in a Norwegian church today is almost as difficult as achieving peace on earth*.

ORGAN CHORALES VOLUME 4 (1970)

1. Nu rinner solen opp (1961)
2. Når mitt øye trett av møye (1968)
3. Toccata II Over *Kjærlighet er lysets kilde* (1969)
(dedicated to Randi og Per Egil Hovland)
4. Slukt er dagens lyse flammer (1954)

Hovland was organist and choir director of Glemmen Church in Fredrikstad from 1949-1994. Compared with the experimental services of the 1960s, the organ music for the traditional service of worship is significantly less modernist. He published altogether six volumes of organ chorales, and here he often reaches back to sacred music's polyphonic tradition.

In the first two pieces, Johann Sebastian Bach lurks in the background. In the toccata for a wedding we are virtually in Paris, while the last piece has a freer, more modern tonal background for the chorale melody. This is also a part of *Suite for Organ*, opus 21.

FOUR INTERLUDES TO *MISSA VIGILATE*, OPUS 67 (1969-70)

1. De Profundis
2. Cogitationes Pacis
3. Kyrie eleison
4. Domine, Aperi Nobis

The interludes were composed after the first performance of *Missa Vigilate* in the context of an experimental worship service at Torshov Church on 4 October 1967. In 1965 a committee was appointed, the Liturgy Commission, to *undertake a collective revision of our Church liturgy*. The work led to a new worship service liturgy in 1977, and Egil Hovland and Knut Nystedt were the most ardent contributors to the project. During the period 1967-73, Hovland composed a new mass each year. Of special importance were his *Missa verbi* (1973) and *All Saints Mass* (1970).

Missa Vigilate, *Vigil Worship Service*, used highly controversial dancers in tight in the service to show the despair of those for whom in the Bible story the gates of Heaven were closed. The text is from Matthew chapter 25 concerning the five foolish and five wise bridesmaids.

At a meeting of the Home Mission of western Norway, this use of dance and radical contemporary music in the church was interpreted as a sign that Judgement Day was close at hand ...

The four interludes were used in a later performance as music for Holy Communion. They are a summing up of the service, and the titles mean *From the deep*, *Thoughts of peace*, *Lord, have mercy*, and *Lord, open for us*.

SHORTER COMPOSITIONS FOR ORGAN,

OPUS 135 (1989)

1. Preludium (1960)
2. Hosanna (1978/1993)
3. Lux aeterna (1989)
4. Interludium fra kirkeoperaen *Brunnen* (1972)

The four independent pieces have diverse backgrounds. The fanfare-like *Preludium* is held to a neoclassical transitional style between neo-Baroque and modernism, with a few fresh dissonances.

Hosanna is related to Hovland's Advent hymn *Hosianna, Davids sønn!* This hymn has become an important part of Norwegian Advent tradition.

The commission for *Lux aeterna* came from Sweden, from Kjell Bengtsson and Gehrmans Music Publishing, for a collection of organ funeral music with the same title (1991). It sounds almost surreally influenced by French and German Romanticism, too much so to have been written by the composer of *Elementa*.

Brunnen was written for the Stockholm Church Opera, which was based at Skeppsholmen Church. The text by Bengt Wall depicts the battle for the well's life-giving water and is set in Jesus's time. Due to illness in Sweden, the first performance came ten years later in Trinity Church in Oslo in a collaboration between the Norwegian Academy of Music and the National Academy of Ballet.

In the opera, Hovland uses the twelve-tone style of the sixties together with the neo-friendly style of the seventies, which later became his trademark. The interlude is the music between the two acts and is in the new style with its sequencing tonal character, related to *Interludium*, «*Den vakreste rosen*» (1970).

CHORALE PARTITA NO. 8 BASED ON *GUDS KYRKJEFOLK, SYNG (MARGIT HJUKSE, FOLK TUNE FROM SAUHERAD)*, OPUS 159 (1998)

The work was commissioned by Henrik Ødegaard, organist in Sauherad, for an organ dedication there, and played by Telemark native Kåre Nordstoga. The choice of theme was natural inasmuch as the original melody is the folk tune *Margit Hjukse*, written down in 1851 by L. M. Lindeman.

The Grundtvig text *Guds menighet, syng for vår skaper* matches the metre and is included in the Norwegian hymnal together with Bernt Støylen's *Guds kyrkjefolk, syng for vår skaper med von!* in its more rustic "nynorsk" version of Norwegian.

The variations are cheerful homophonic tonal fantasies. Gone is the Baroque polyphonic style of the past found in the first chorale partita on *Gjør døren høy*. The last of the seven movements is a toccata in the style of the toccata from Organ Chorales 4 (also related to the oft-performed Toccata on *Nu la oss takke Gud/Now Let Us All Thank God*, from 1973): cantus firmus in the vigorous pedal beneath whirling manual figurations.

A chorale partita introduces and concludes this recording, and the two works demonstrate the breadth and scope of expression of this pioneer of Norwegian organ music.

– Torkil Baden

EGIL'S LEGACY

A THREE-FOLD REPRESENTATION OF
EGIL HOVLAND'S MUSICAL PROFILE

Egil Hovland's life and range of activities can be viewed as a long journey through ever-changing musical landscapes. He was born into a musical family with ties to *Seiersten bedehus*, a religious meetinghouse. Thus Hovland's earliest musical impulses were revival hymns. From there, his path led to an education in church music. When he had attained the highest level our country could offer, and with excellent marks, he continued his journey with composition studies in Norway, Denmark, Italy and the USA.

Hovland wrote large works — symphonies, concertos, operas, choral works, organ music, and much more — and he composed smaller-scale works, such as chorales and biblical hymns. In some aspects of his compositional activity, Hovland was someone who sought out new paths and broke new ground. Anyone looking for something in our national music that can be called “modernist” by twentieth-century standards will necessarily end up with Hovland, among others. His experimental works often led to intense debates.

This shows that he emerged as one of the leading composers in our musical life. In the online edition of *Store Norske Leksikon* his achievements are summed up as follows: “Egil Hovland was one of the most distinguished, most versatile, most productive, and most frequently performed Norwegian composers of modern times.” To this can be added that he is among those with the most works registered by the music copyright organization TONO, and he contributed the most melodies to the 2013 edition of the Norwegian hymnal.

Hovland eventually concluded that he had reached the end of his path of experimentation. From the beginning of the 1970s, his activities are characterized by a strong determination to communicate with his audience, or, in a church context, with *everyone participating* in the music. Both the distinctive qualities of his melodics and harmonizing developed during this period, as well as things he said himself, can lead to the view that he had returned to his point of departure. But compared with the beginning of his journey, he had returned with a wealth of experience and a unique desire and ability to refine his compositions.

Egil Hovland was a performing church musician over the course of his active career, serving Glemmen Church the entire time, from 1949-94, a total of 45 years. It gave Glemmen's musical life, especially its church choir, a distinctive reputation throughout Norway. And Hovland's close contact with the musical life of the church as it unfolded in the midst of the congregation doubtless had an important reciprocal influence on this facet of his compositional activity, one that left its mark on his compositions.

But the unique quality of Hovland's profile does not emerge until we add the second observation, namely, that this towering figure of Norwegian musical life used a great deal of his time and creative power in his efforts to shape and *organise* the music for worship service in all its forms. He generously put his boundless capacity for work at the disposal of various church projects over the course of two decades. In 1975 he became musical consultant of the *Liturgy Commission* and a member of the *Hymnal Committee*. He also led the work on the *Norwegian Chorale Book* and the *Norwegian Church Choir Book*.

These efforts entailed his active participation in countless meetings for 20 years. He always arrived on time, cheerful and focused. For him the work was of utmost importance, and thus it had to be done, and meetings had to be scheduled. Characteristically for Hovland, the only excuse for not attending a meeting was if it was planned for the same time as one of his choir rehearsals in Glemmen.

In retrospect, one can conclude that Hovland's participation in these commissions and committees represented a conscious choice in the investment of his time and energy. His intense involvement in the renewal of the church music repertoire was distinguished by his commitment to quality, user-friendliness, and a pleasing sound. For this he deserves our sincere gratitude.

And the third observation? It is the beauty of Hovland's *written* scores, so clear and decorative that they could be printed directly. For this reason they are known to all Norwegian church musicians. Hovland has, by virtue of the diligence and precision of his work in the early morning hours, indelibly impressed himself on the eyes and minds of a large generation of musicians of all ages. Do what you can, those who can — let the scores be heard!

– Åge Haavik

«ELEMENTA PRO ORGANO», 1965

FOR ORGANIST OG TO ASSISTENTER,
AV EGIL HOVLAND

FRA DIKTSAMLINGEN ORGELSJØEN AV ØYVIND RIMBEREID,
GYLDENDAL NORSK FORLAG AS 2013 (UTDRAG FRA DIKTET)

Å våkne til ufred.

Et ødelagt morgenlys klippet ut av kald krig,
presset sammen til clusters på et noteark
og skjøvet ned mellom en svart og en hvit tangent
for å skjule sannheten

der inne.

For en må gjerne tro
at det fortsatt er mulig å leve enkelt, lyrisk
eller diatonisk
utenfor historien.

Men organisten her
har alt annet enn egne hender.
Han mistet grepet i samme øyeblikk
som han spredte fingrene over
tangentene.

Han greier ikke å forhindre dette.

Alt løper nye veier!

Og det lille som er igjen av harmoni
tar de to assistentene
seg av. De er alt i gang
med å skru orgelet ifra hverandre.

Hver pipe står snart for seg selv.

Før stykket er over
vil de to likne ekspertengler fra 2073.
Neonblått lys til øyne, seigt rastahår
og hydrauliske vinger.

Historiens vind kan ikke snus,
ikke engang når den sluses med makt
gjennom orgelpiper,
og det er mange sommere siden

Niels Bohr ødela det fredelige atomet
innenfra. Demokrit forbrent
i den amerikanske ørkenen.

Nå er det en elementærpartikkel som farer
mot gitteret mennesket har stilt opp
og partikkelen er på utsiden av gitteret
akkurat idet den er på innsiden.

Er det derfor det høres ut
som det er en ny natur
som spiller her?

Regndråper
i kolossal alytmi,
umulig å telle takten,
umulig å måle intervallet,
umulig å anslå når de passerer kontra
oktav og faller som ingenting
til jord.

Stille regn
mot et bislag der tre par
gummistøvler står.

Samme regn.

(...)

ANDERS EIDSTEN DAHL

ORGEL / ORGAN

Anders Eidsten Dahl (født 1976) er utdannet kantor ved Norges musikkhøgskole i 1999 med Terje Winge som lærer. Etter studier med Kåre Nordstoga avla han i 2001 diplomeksamen i solistisk orgelspill samme sted. I 2003 avsluttet han to års studier med Hans Fagius i solistklassen ved Det Kgl. Danske Musikkonservatorium i København med debutkonserter i København og Oslo. Anders Eidsten Dahl er ettertraktet som orgelsolist, kammermusiker og cembalist, og har holdt orgelkonserter på festivaler i Tyskland, Russland, Slovakia, Italia og Østerrike i tillegg til Norden. I 2000 var han sammen med trombonisten Marius Hesby finalist i den første ConocoPhillips-konkurransen, og i 2003 ble han tildelt Ticon musikkstipend. Han har kvalifisert seg til flere internasjonale orgelkonkurranser, og i juli 2002 var han finalist i «2. Internationaler Orgelwettbewerb» i Erfurt, Tyskland. Dahls repertoar spenner fra barokken fram til vår egen tid, med hovedvekt på J. S. Bach og musikk fra den romantiske orgeltradisjonen. Siden 2001 har Anders Eidsten Dahl vært ansatt som kantor i Bragernes kirke i Drammen, der han i tillegg til å akkompagnere kirkens kor har det kunstneriske og administrative ansvaret for orgelkonserterne i kirken. Han har tidligere gitt ut fire CD-er på LAWO Classics: *Inspired by Bach* (LWC1007), *Johannes Brahms Organ Works* (LWC1023), *Aria* (LWC1046), med saksofonist Vegard Landaas, og *Hymnus* (LWC1050).

I 2011 og 2012 mottok han arbeidsstipend for yngre/nyetablerte kunstnere fra Statens kunstnerstipend.

Anders Eidsten Dahl (born 1976) studied with Terje Winge at the Norwegian Academy of Music, where he received a degree in church music in 1999. Following his studies with Kåre Nordstoga, he received his diploma in solo organ performance from the same institution in 2001. In 2003 he completed two years of study with Hans Fagius at the Royal Danish Academy of Music in Copenhagen, where he specialized in solo performance and gave debut concerts in Copenhagen and Oslo. Anders Eidsten Dahl is much in demand as organ soloist, chamber musician, and harpsichordist, and he has held organ concerts in Germany, Russia, the Slovak Republic, Italy and Austria, as well as Scandinavia. In 2000 Eidsten Dahl, together with trombonist Marius Hesby, was finalist in the first ConocoPhillips Competition. In 2003 he was awarded the Ticon music scholarship. He has qualified for a number of major international organ competitions, and in 2002 he was finalist in the "Second International Organ Competition" in Erfurt, Germany. Eidsten Dahl's repertoire spans from the Baroque to the music of today, with emphasis on J. S. Bach and organ music from the Romantic period. Since 2001 Anders Eidsten Dahl has served as cantor of Bragernes Church in Drammen, where, in addition to accompanying the church choir, he has been artistic and administrative director of the church's organ concert series. He has released four earlier recordings on the LAWO Classics label: *Inspired by Bach* (LWC1007), *Johannes Brahms Organ Works* (LWC1023), *Aria* (LWC1046), with saxophonist Vegard Landaas, and *Hymnus* (LWC1050). Anders Eidsten Dahl was a recipient of Norway's Government Grants for Artists for 2011 and 2012.

Anders Eidsten Dahl

ORGAN WORKS
BY EGIL HOVLAND

ELEMENTA PRO ORGANO

ANDERS EIDSTEN DAHL
ORGAN

KORALPARTITA NR. 1. SEKS VARIASJONER OVER *GJØR DØREN HØY, GJØR PORTEN VID,* OPUS 7 (1947)

- I. Langsomt koraltempo | 01:15
- II. Allegro moderato | 01:48
- III. Moderato con moto | 01:08
- IV. Andante semplice | 01:11
- V. Adagio | 02:46
- VI. Allegro maestoso | 02:02

ELEMENTA PRO ORGANO, OPUS 52 (1965, REVIDERT 1966)

1. Introitus | 01:37
2. Improvisasjon | 03:19
3. Ostinato | 03:57
4. Passacaglia | 02:43
5. Completorium | 02:35

ORGELKORALER HEFTE 4 (1970)

1. Nu rinner solen opp (1961) | 01:50
2. Når mitt øye trett av møye (1968) | 03:30
3. Toccata II over *Kjærlighet er lysets kilde* (1969) | 03:36
4. Slukt er dagens lyse flammer (1954) | 02:36

FIRE INTERLUDIER TIL *MISSA VIGILATE,* OPUS 67 (1969-70)

1. De Profundis | 03:35
2. Cogitationes Pacis | 03:13
3. Kyrie eleison | 01:34
4. Domine, Aperi Nobis | 03:43

KORTERE KOMPOSISJONER FOR ORGEL, OPUS 135 (1989)

1. Preludium (1960) | 01:42
2. Hosanna (1978/1993) | 04:37
3. Lux aeterna (1989) | 05:16
4. Interludium fra kirkeoperaen *Brunnen* (1972) | 02:43

KORALPARTITA NR. 8 OVER *GUDS KYRKJEFOLK,* *SYNG (MARGIT HJUKSE, FOLKETONE FRA SAUHERAD),* OPUS 159 (1998)

- I. | 00:39
- II. | 00:43
- III. | 01:32
- IV. | 01:04
- V. | 01:34
- VI. Passacaglia | 04:47
- VII. Toccata | 03:50

BRAGERNES CHURCH MAIN ORGAN CARSTEN LUND 1998

GREAT [I]

*BORDUN 16', *PRINCIPAL 8', *RØRFLØYTE 8', *SPISSFLØYTE 8',
**OKTAVA 4',
NATHORN 4', QUINT 2 2/3', OCTAVA 2',
MIXTUR 5 KOR, TROMPET 8'.

POSITIVE [II]

*GEDAKT 8', *SALICIONAL 8', VIOLA 8',
PRINCIPAL 4', RØRFLØYTE 4',
BLOKKFLØYTE 2', NASAT 2 2/3' TERTS 1 3/5', SCHARFF 4 KOR,
CLARINET 8'.

SWELL [III]

*GEDAKT 16', FLÛTE HARMONIQUE 8',
**BORDUN 8, GAMBA 8', CÉLESTE 8',
FLÛTE OCTAV 4', OCTAVIN 2', OBOE 8',
TROMPET 8', CLAIRON 4', ***MIXTURE III.

PEDAL

BORDUN 32', PRINCIPAL 16', **SUBBASS 16',
OKTAVBASS 8', *GEDAKTBASS 8',
*OCTAVA 4', BASUN 16', TROMPET 8',
MANUAL: C – G'', PEDAL C – F'.

COUPLERS: II/I, III/I, III/II, I/P, II/P, III/P

* CLAUS JENSEN 1872

** J. H. JØRGENSEN 1929

*** C. LUND 2009

RECORDED IN BRAGERNES CHURCH, DRAMMEN, 30 MARCH – 1 APRIL 2014
PRODUCER: **VEGARD LANDAAS**
BALANCE ENGINEER: **THOMAS WOLDEN**
EDITING: **VEGARD LANDAAS**
MASTERING: **THOMAS WOLDEN**
ASSISTANT TO MR DAHL: **MARTINE BÆVER LARSEN**
ASSISTANTS ON *ELEMENTA PRO ORGANO*: **CAROLINE EIDSTEN DAHL**
AND **DANIEL SÆTHER**
BOOKLET NOTES: **TORKIL BADEN**
HOVLAND BIO: **ÅGE HAAVIK**
ENGLISH TRANSLATION: **JIM SKURDALL**
BOOKLET EDITOR: **HEGE WOLLENG**
COVER DESIGN: **ANNA-JULIA GRÅNBERG / BLUNDERBUSS.NO**
ARTIST PHOTO: **HILDE KVIVIK KAVLI**
PHOTO OF EGIL HOVLAND: **LARS O. FLYDAL / VÅRT LAND**

ELEMENTA PRO ORGANO, FROM ORGELSJØEN
BY ØYVIND RIMBEREID, GYLDENDAL NORSK FORLAG AS 2013

EDITIONS:

KORALPARTITA NR 1: ORIGINAL MANUSCRIPT (MUSIC INFORMATION
CENTRE NORWAY)
ELEMENTA PRO ORGANO: NORSK MUSIKFORLAG A/S – OSLO
ORGELKORALER BIND 4: NORSK MUSIKFORLAG A/S – OSLO
FIRE INTERLUDIER: NORSK MUSIKFORLAG A/S – OSLO
PRELUDIUM: MUSIKK-HUSET A/S OSLO
HOSANNA: NORSK MUSIKFORLAG A/S – OSLO/ORIGINAL MANUSCRIPT
LUX AETERNA: NORSK MUSIKFORLAG A/S – OSLO
INTERLUDIUM: NORSK MUSIKFORLAG A/S – OSLO
GUDS KYRKJEFOLK, SYNG: NORSK MUSIKFORLAG A/S – OSLO

THIS RECORD HAS BEEN MADE POSSIBLE WITH SUPPORT FROM
FUND FOR PERFORMING ARTISTS
ARTS COUNCIL NORWAY